

VROUWEN, VLAANDEREN en EUROPA

Drie dubbelgesprekken georganiseerd door de Vrouwenraad in het kader van het Belgisch EU-voorzitterschap

Maandag 22 november 2010
Vlaams Parlement

Verslag: Brigitte Rys

13u45 Welkom door Katlijn Malfliet, voorzitter Vrouwenraad

De EU heeft een beperkte genderinvalshoek omdat haar bevoegdheden beperkt zijn. Er zijn geen eenduidige standpunten binnen de vrouwenbeweging over een aantal hot issues. Doel van vandaag is te luisteren naar argumenten pro en contra opdat we ons zelf een idee kunnen vormen over die onderwerpen. Dat zijn voor vandaag:

1 VN-resolutie 1325 over vrouwen, vrede en ontwikkeling

- De implementatie van de resolutie
- De rol van Vlaanderen?

2 Quota voor vrouwen in de raden van bestuur van bedrijven: goed idee of niet?

- zijn quota een brug te ver?
- Quota moeten wel, anders verandert er niets

3 De hoofddoek: over uitstraling en inperking

Moderator Sigrun Jorissen (Vrouwenraad) heeft niet de bedoeling om meningen te sturen, zij stelt wel vragen en bewaakt de tijd. De gesprekken worden opgenomen voor het archief, om ons achteraf te bezinnen en de standpunten bekend te maken aan de buitenwereld.

14u De uitvoering van VN-Resolutie 1325 over vrouwen, vrede en ontwikkeling: is hier een rol weggelegd voor Vlaanderen? Antagonisten zijn Tomas Baum (directeur Vlaams Vredesinstituut) en Jan Roegiers (Vlaams Parlements lid)

OSAGI: [UN Resolution 1325 on Women and peace and security \(31/10/2000\)](#)

Jan Roegiers:

Statement: *België en Vlaanderen kunnen een voortrekkersrol spelen door op zijn minst een gecoördineerd actieplan op te stellen. Zelfs op Europees niveau kan er aan de kar getrokken worden – ook nog na het EU-voorzitterschap.*

Het belang van resolutie 1325 is duidelijk. Het Vlaams parlement heeft 5 jaar nadien aan de Vlaamse regering gevraagd aan de slag te gaan met de resolutie. Het heeft het Vlaams Vredesinstituut de opdracht gegeven om een advies te formuleren over de vraag of en in welke mate Vlaanderen een rol kan spelen.

Hun advies is geschreven met minimale invulling van wat Vlaanderen kan doen met die resolutie. Ik ben echter van mening dat Vlaanderen zijn bevoegdheden maximaal moet invullen gezien het enorme belang van deze VN-resolutie. Tien jaar na datum is er nog altijd geen Vlaams actieplan. Ik houd een pleidooi om voort te maken. De buurlanden zijn er wel mee bezig. Nederland heeft samen met het middenveld een plan gemaakt. Daar tegenover toont het Belgische actieplan weinig concreet engagement. Vlaanderen moet met Vlaamse ontwikkelingssamenwerking wederzijdse engagementen opnemen.

We moeten een Vlaams actieplan opstellen in samenwerking met het middenveld en met een partnerland, bijvoorbeeld Malawi.

Thomas Baum (Vlaams Vredesinstituut):

Statement:

De bijdrage van Vlaanderen aan de implementatie van resolutie 1325 wordt beperkt doordat een aantal bevoegdheden ter uitvoering ervan op federaal niveau liggen, zoals opleidingen voor militairen die deelnemen aan vredesoperaties, de uitvoering van VN-programma's voor ontwapening, demobilisatie en reïntegratie, het onderhandelen van vredesakkoorden, de asielprocedure, de berechting van oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid en genocide, de vertegenwoordiging van het Europees Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid inclusief het Europees defensiebeleid (een vergelijking met Nederland illustreert belangrijke verschillen).

Het Vlaamse beleid kan zijn aandacht voor gender op verschillende niveaus gevoelig verbeteren. Het kan er intern bijvoorbeeld voor zorgen dat vrouwen beter vertegenwoordigd zijn in diplomatieke functies.

In de door Vlaanderen ondersteunde programma's voor conflictpreventie, conflictbeheersing en vredesopbouw kan de Vlaamse regering er als donor op toezien dat het genderperspectief geïntegreerd wordt. Het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking moet gender als een beleidsoverschrijdend en prioritair actieveld waarderen. Op multilateraal vlak ten slotte kan het Vlaams beleid projecten steunen van internationale organisaties die gericht zijn op de rol van vrouwen in gewapende conflicten. Maar daarmee is zowat alles gezegd. Voor een coherent beleid ter implementatie van VN-resolutie 1325 zullen de verschillende overheden van de federale staat de krachten moeten bundelen. De huidige Vlaamse bevoegdheden sluiten onvoldoende aan bij de modaliteiten van de resolutie, maar werken aan het bewustzijn van gender issues is natuurlijk niet afhankelijk van een resolutie van de VN-Veiligheidsraad.

Volledig akkoord om algemeen kader gender coherenter te vertalen in beleid. Ik vraag me echter af of resolutie 1325 wel het vehikel is waarmee we Vlaams genderbewustzijn in het buitenland moeten schragen?

VN-prikkel om meer vrouwen mee te sturen met operaties:

- leger is lang van huis, veel prostitutie er rond.
- mismatch met Vlaamse bevoegdheden
- gender mainstreaming is niet vrouwen in uniform steken
- diplomaten zijn veelal mannen

Resolutie 1325 is een belangrijk symbool, goed voor vocale steun en sensibilisering. Volgens mij moeten we meer werken via het onderwijs, dat is een Vlaamse bevoegdheid. Een symbolisch beleid, daar is de EU goed in. Het risico bestaat dat als je te zwaar inzet op resolutie 1325, je het symboolbeleid in de kaart speelt zonder concreet iets te doen. Je moet niet alles aan 1 symbool ophangen. Een actieplan kan nuttig zijn voor de Federale overheid. Het Vlaams Vredesinstituut telt weinig vrouwen: er is veel werk in Vlaanderen zelf.

Katlijn Malfliet:

Ik wil opmerken dat gender en vrede een belangrijke issue is en toch is er geen enkel spoor van onderzoek vanwege het Vredesinstituut. Ze hebben geld voor onderzoek, voor literatuurstudie. Waarschijnlijk hebben ze een input van gedachtegoed nodig. Er moet dus meer onderzoek gebeuren over gender en vrede want het is onontgonnen terrein, zelfs bij Vlaamse intellectuelen is het een onderontwikkeld gedachtegoed.

Roegiers :

Het Vlaams Vredesinstituut zit al te lang in de fase van te kijken naar wat omringende landen doen. Dat mag geen reden zijn om het actieplan uit te stellen. In de Vlaamse vertegenwoordiging in het buitenland is er nog altijd geen enkele vrouw aanwezig. Vlaanderen is ook bevoegd voor delen van ontwikkelingssamenwerking. Vlaanderen is donor voor post-conflictlanden.

Baum :

Het Vredesinstituut heeft maar 4 onderzoeken, terwijl ons takenpakket volgens het decreet alle aspecten van vrede bevat. We zien in Nederland dat homogene bevoegdheden geen probleem zijn. Wij zijn er niet om federale regering te vragen wat meer gender- en vredebewust te zijn. Je kunt aanklagen, empathie hebben, maar om uitvoering gebeurt op en ander niveau.

Malfliet :

Jullie benadering van gender en vrede is minimaal. Jullie moeten voedsel geven voor een actieplan, vrouwelijke sprekers uitnodigen op jullie congres.

Rogiers :

Bijvoorbeeld opleiding, vredeseducatie en gender, steunprogramma's opzetten in het buitenland voor programma's die mannen bewust maken van de gelijkheid van vrouw en man, programma's die vrouwen betrekking in de vredesopbouw.

Baum :

Zo'n actieplan is een goed idee. Ik wil best elke agenda binnen nemen maar mijn onderzoekers zitten op 4 thema's die aansluiten op bevoegdheden van het Vlaams parlement die ons betalen.

Malfliet :

De Vlaamse resolutie eist dat toch.

Zaal :

Resolutie 1325 is geen symbool, het heeft juridische kracht.

Vrouwenbeweging:

Resolutie 1325 moet NIET militair ingevuld worden.

Baum :

Als het Vlaams parlement het mij vraagt, doe ik dat onderzoek.

Malfliet :

Jan, schrijf hem een briefje met die vraag.

14u30 : QUOTA voor vrouwen in de raden van bestuur van bedrijven, goed idee of niet? Antagonisten zijn Sabine de Bethune (senator CD&V) en Stijn Rommens (adviseur corporate governance UNIZO)

Sabine de Bethune :

Statement :

De Bethune wil dat de raden van bestuur van overheidsbedrijven en beursgenoteerde ondernemingen in België minstens voor een derde bestaan uit leden van het andere geslacht. Dit zou moeten gebeuren binnen een redelijke termijn. De sanctie bij niet-naleving zou volgens haar wetsvoorstel erin bestaan dat de besluiten van de raad van bestuur niet rechtsgeldig zijn.

Quota zijn dé manier om deze maatschappelijke verandering door te voeren. Dat hebben de politieke quota aangetoond. Maar er zijn ook begeleidende maatregelen nodig die bijvoorbeeld een evenwichtige balans tussen werk en privé mogelijk maken voor mannen en vrouwen.

Stijn Rommens (Unizo) :

Statement

Quota zijn geen duurzame oplossing. De basisfilosofie van Unizo is duidelijk: de juiste man of vrouw op de juiste plaats. Het competentiemodel is het enige model dat werkt. Wel staat Unizo positief tegenover sensibiliserende initiatieven (cfr. Women on Board) om meer vrouwen in de bestuurskamer te krijgen.

Verontschuldigt Unizo-voorzitter Karel Van Eetvelt die hier vandaag niet kan zijn. Quota zijn geen duurzame oplossing, je moet de juiste man of vrouw daar zetten. Het competentiemodel primeert. In Noorwegen kwam er in 2002 een wet die bepaalt dat 40% van de bestuursmandaten gereserveerd zijn voor vrouwen. Resultaat: in 2002 waren er 2% vrouwen, in 2010 maar 5%. De vrouwen moeten ook willen een bestuursmandaat opnemen. De gemiddelde vrouw is 7 jaar jonger en komt uit het middle management.

De Bethune:

België zit met 8% vrouwen zelfs onder het Europese gemiddelde van 10%. Meer vrouwen aan de top is echter niet alleen een kwestie van een democratisch evenwicht, maar ook van gezond verstand. De verspilling van zoveel vrouwelijk talent is een verlies voor iedereen. Internationale studies, zoals die van de zakenbank Goldman Sachs, tonen aan dat bedrijven een veel hoger rendement halen als er meer m/v diversiteit is in hun raden van bestuur. Ongelijke m/v verhouding is een onrecht voor de vrouwen als groep, maar ook nadelig voor het bedrijfsrendement. Een gemengde board is competentier, het is geen som van individuen. Zou Lehman Brothers ook failliet gegaan zijn indien ze Lehman Sisters waren? Vrouwen nemen minder risico in het besturen van een onderneming, ze zijn statistisch gezien voorzichtiger.

Ik heb opgeroepen om een doorbraak van vrouwen in de economische besluitvorming in de hand te werken via onder andere quota, genderstatistieken, dialoog, mentaliteitsverandering, ondersteunende maatregelen, harde maatregelen. Je moet vrouwen eerst de kans geven om hun competentie te tonen.

Rommens:

Ja maar zijn quota daarvoor het meest geschikt? We moeten een pool aanleggen van competente vrouwen die wel een bestuursmandaat willen opnemen. Ceysens ging openstaande mandaten bij bedrijven publiceren.

Zaal:

Ik wil dat graag doen maar word niet gevraagd. Ik ben licentiaat Handels- en financiële wetenschappen, ik heb 30 jaar lesgegeven, ik heb 5 boeken mee geschreven. Ik zal u mijn CV bezorgen.

De Bethune:

Het succes van quota in de politiek is bekend: we tellen 40% vrouwelijke politici en staan hiermee op de 12de plaats in de wereld. We waren eerst met de quotawet voor de kieslijst. Nu zijn er al 5 landen in de EU met quota. Uit een IPU onderzoek van 2010 bleek dat alle landen ter wereld die 20% vrouwen in de politiek hebben, een wettelijk quotum hebben. Vrouwen staan zwakker in de bedrijven dan in de politiek. We komen er nooit als er geen quota komen voor vrouwen in de raden van bestuur. Je moet ook sanctioneren, anders werken quota niet. In Frankrijk is het ook voor niet-beursgenoteerde grote bedrijven: zitpenningen mogen niet betaald worden als voor het

directiecomité en de raad van bestuur de quota niet vervuld zijn. In de nasleep van de enorme financiële crisis groeit het maatschappelijk draagvlak voor dwingende maatregelen. In verschillende Europese landen zoals Noorwegen, Frankrijk, Spanje, .. zien we eenzelfde tendens: overal worden quota ingevoerd om gegarandeerd tot een resultaat te komen. België mag hier niet achterblijven. Federaal minister van arbeid en gelijke kansen Joëlle Milquet is het quota-voorstel genegen, maar we hebben het niet door de ministerraad gekregen door oppositie van de VLD.

Rommens:

Unizo sensibiliseert kmo's om een adviesraad op te richten waarin 1 op 3 vrouwen zijn opgenomen. We stellen een databank op van mensen die beschikken over de juiste kennis, attitude en ervaring met de kmo-leefwereld. We sluiten samenwerkingsakkoorden met alumni-verenigingen, met de Stichting Marketing...

Zaal:

Jullie vinden geen vrouwen omdat die niet in jullie netwerk aanwezig zijn. Aan de universiteiten doen vrouwelijke studenten het trouwens veel beter dan mannelijke.

de Bethune

Als we quota invoeren, moeten we ook begeleidende maatregelen nemen en een lijst van competente vrouwen opstellen maar die kan de quota niet vervangen.

Nellie Maes:

Hoe zit het met de bevorderingspolitiek in Vlaamse kmo's? Als er weinig vrouwen in de top zitten is er onderweg al iets fout. Het competentieverhaal is al 50 jaar oud! Kom daar niet meer mee af. Het zou mooi zijn als op alle plaatsen de bekwaamste persoon op de juiste plaats zat. Dat is bij mannen ook niet het geval.

Zaal:

Ik stel voor dat we de term "quota" vervangen door "empowerment", dat klinkt positiever.

Maes:

De tegenstanders van quota zijn nog altijd dezelfde.

15 u: De hoofddoek: over uitstraling en inperking. Antagonisten zijn Magda Michielsens (Magda Michielsens Onderzoekshuis) en Kitty Roggeman (Vrouwen Overleg Komitee)

Magda Michielsens (MOH):

Statement:

Het hoofddoekendebat gaat niet over de hoofddoek. Een debat over de impact van de islam wordt gevoerd op of over de hoofden van moslima's. De gehoofddoekte vrouwen zijn voor mij niet zozeer het symbool van de onderdrukking van de vrouw in de islam (hoewel ze dat natuurlijk ook wel zijn) dan wel een symbool van het feit dat een militante godsdienst mijn leefruimte is binnengekomen, mijn buurt, straat, staat, school, klas, vergadering, auditorium, winkel. Een discussie over dresscodes binnen organisaties, over mensenrechten of over godsdienstvrijheid volstaat niet. Net zoals vele feministen gestreden hebben om de impact van andere godsdiensten op het leven van vrouwen in te perken, vind ik het de rol van feministen om zich in te spannen om de rol van de islam in onze gesecculariseerde maatschappij zo beperkt mogelijk te houden. In het op 8 november 2010 publiek gemaakte rapport betreffende de Rondetafels van de Interculturaliteit gaat het niet meer over de integratie van moslims, maar over de integratie van de islam. Voor de aanpassing van onze maatschappij aan de ideologie van de islam moeten wij ons als feministen niet inspannen. Integendeel. Voor de verdere

integratie van moslima's in onze maatschappij moeten wij ons als feministen wél inspannen. Hoofddoeken horen daar niet bij. Niet in de scholen en niet op de werkvloer.

Het debat over de hoofddoek zoals het in Vlaanderen gevoerd is gaat niet puur over de hoofddoek maar over de islam. Het is een hele ideologische discussie waarbij de vrouwen die een hoofddoek dragen als katalysator fungeren. Het gaat niet alleen over het verdedigen van de keuze van meisjes, maar over het symbool voor godsdienst waarvoor ze staan. Het gaat vooral over de nieuwe godsdienst die mijn wereld binnengekomen is. De discussie over die veranderde situatie gaat ver boven elementaire rechten in de maatschappij.

Als feministe vind ik dat we de impact van de islam in ons milieu moeten inperken, zoals de discussie met de katholieke godsdienst tijdens de tweede feministische golf. Waarom nu niet "vechten" tegen de invloed van de godsdienst in het maatschappelijk leven? De *pacificatie door secularisering* waar moraalfilosoof Etienne Vermeersch het over had is belangrijk, maar ze is eenzijdig doorbroken. Wie die godsdienst niet belijden moeten zich duidelijk uitspreken. Er zijn altijd al verschillende vormen van feminisme geweest. Het hoofddoekendebat gaat voor mij niet over het toelaten van de hoofddoek, maar over het toelaten van de islam. Het Rapport Interculturalisatie van Marie-Claire Foblet heeft me geschokt. Haar standpunt doet me pijn. Het gaat over inleveren van persoonlijke vrijheid. Wat de integratie van moslims betreft: voor mij oké, maar integratie van de islam, daar wil ik me niet voor inzetten, in tegendeel.

Kitty Roggeman (VOK) :

Statement:

Het VOK en de actiegroep Baas over eigen Hoofd (Boeh!) verzetten zich tegen elke dwang tot het dragen van de islamitische hoofddoek en tegen elk verbod om er een te dragen. Wij verdedigen, vanuit een feministisch perspectief, het recht van elk meisje, elke vrouw om zelf over haar lichaam en haar levensbeschouwing te mogen beslissen. Dit is een grondrecht, gegarandeerd door de Belgische Grondwet en de internationale mensenrechtenverdragen die de vrijheid van godsdienst, van de veruiterlijking van de godsdienstbeleving en van het recht op vrije meningsuiting waarborgen.

We verzetten ons tegen verplicht dragen van de hoofddoek en tegen het verbieden van de hoofddoek. De vrouw zelf heeft het recht de hoofddoek te dragen en te beslissen van hij betekent. We zijn voor het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw om erover te beslissen. De vrouwen zelf mogen zeggen voor welk soort emancipatie ze gaan. Wij steunen de eis van moslima's om het recht te hebben de hoofddoek te dragen. Het is niet gerechtvaardigd vrouwen uit te sluiten van opleiding en tewerkstelling door een verbod op de hoofddoek of door hen niet te accepteren als ze er een dragen. Groepen uitsluiten is niet democratisch, je ontnemt hen emancipatiekansen. We moeten daarentegen vrouwen helpen, beschermen. We doen niet mee aan betuttelend feminisme.

Het hoofddoekendebat is niet op gang gebracht door de vrouwenbeweging maar is ons opgedrongen. Wij zijn geen vragende partij voor het debat maar we zitten ermee. Het debat gaat inderdaad over de islam, over grenzen waarbinnen je die religie toelaat in onze maatschappij. Je zegt "die militante godsdienst is mijn leefruimte binnengedrongen".

Michielsens:

Ik zei niet "binnengedrongen", ik zei "binnengekomen".

Roggeman:

Militant is ook de vrouwenbeweging, je kunt dat niet aan moslims verwijten.

Sigrun Jorissen:

Hoe heb je 'militant' bedoeld, Magda?

Michielsens:

Ik maak geen enkele verwijzing naar het terrorisme! De hoofddoek is een vlag die getoond wordt en die betekent: "ik suggereer als drager van de hoofddoek dat ik tot een wereldwijde gemeenschap van ideeën behoor". Die constante spandoek is militant.

Roggeman:

"in *mijn* leefruimte": jij praat erover als een eerstgeboorterecht, de andere bedreigt mijn leefruimte. Het is ook *hun* leefruimte, zij zijn hier ook geboren.

Michielsens:

Herinner je de zin uit de tweede golf: "Kan mevrouw Filips feminist zijn?" Ze is rijk, blank, kan ze onderdrukt zijn als vrouw? De tweede feministische golf vertrok ook van persoonlijke posities. Ik word ook onderdrukt, *ik* voel dat zo aan, *ik* heb een probleem. Ik heb helemaal geen neiging tot protectie.

Territoriumgedrag? Neen, ik spreek vanuit *mijn* ervaring. Ervaringsverslagen hebben ook belang gehad in het feminisme. Gegeven de aanvallen op de relatie kerk/staat ben ik gaan spreken over "onze maatschappij". Onze maatschappij wordt aangevallen, de aanvaller is de islam, niet de moslims. Ja, moslims lopen met een vlag van de islam op hun hoofd.

Roggeman:

Ik zie die aanval op de relatie kerk/staat niet. Er zijn ook verschillen met christelijke feministen samen met wie ik de vrouwenstrijd lever. Feministen hebben tegen het instituut Kerk gereageerd, met of zonder steun van christelijke feministen (vb. abortusstrijd). Ik zie het gevaar van religie niet of het islam of christendom is. Ik zie waarden verdedigen als een voortdurende discussie over onze waarden en die van hen: praten met elkaar en luisteren naar elkaar.

Sigrun Jorissen:

Is de hoofddoek een teken van onderdrukking, van onrecht tegen de vrouw? Wel voor Magda en niet voor Kitty?

Michielsens:

Wat ik lees over de positie van de vrouw in de islam...

Roggeman:

Het lijkt alsof de hele wereld plots feminist geworden is. In alle religies kleden mannen en vrouwen zich verschillend.

Jorissen :

Voor schooldirecties is het een moeilijk dilemma. Hoe moet je reageren als vaders hun dochters verplichten hun hoofddoek te dragen en op school aan te houden?

Roggeman:

De participatiestructuren van scholen moeten inspraak krijgen. Nu gaat de discussie over de hoofden van moslimmeisjes heen. De kwestie is voorgelegd aan het Grondwettelijk Hof. Dat zal verwijzen naar het parlement dat decretaal moet optreden zodat niet elke school met dat dilemma zit. Ik hoop dat er een algemene reglementering komt die de hoofddoek in alle scholen toelaat.

Zaal:

Magda Michielsens, u stelt dat onze westerse waarden superieur zijn...

Michielsens:

Ja waarschijnlijk wel. De politieke evolutie die superieur is aan de Arabische wereld moet verdedigd worden. De constellaties van waarden houden in dat je niet alles kunt relativieren. Je moet uitkomen voor je eigen weten en waarden en dat niet voortdurend zelf onderuithalen en kapot relativieren. Ik krijg schrik dat we op de duur niets meer te zeggen hebben.

Zaal:

Vanaf het moment dat een kledingsstuk de kansen van vrouwen beperken moeten we als vrouwenbeweging ingaan tegen het dragen van de hoofddoek.

Trees Merckx (rechter Grondwettelijk Hof):

Mevrouw Michielsens, ik heb niets gehoord over grondrechten zoals vrijheid van onderwijs, vrije meningsuiting. In het beperken mag je niet discrimineren, niet uitsluiten! De vraag die aan het Hof gesteld is gaat over bevoegdheid, het wettelijkheidsbeginsel, maar het gaat in feite veel verder.

Michielsens :

Het is wachten op jullie besluit. Er is een discussie te voeren over het EVRM, de grondwet, het UVRM: wat moeten die antidiscriminatie wetten garanderen? Zorgen dat er niets over gezegd mag worden? Mag ik zeggen wat ik vandaag gezegd heb of is dat islamofobie?

Trees Merckx:

We moeten ons geen zorgen maken.

Michielsens:

Ja, je moet de klachten over het hoofddoekenverbod eens bekijken.

Moderator Sigrun Jorissen vat de standpunten nog eens samen, sluit het debat af en bedankt de sprekers voor hun komst.